

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΟΥ 11/06/2018

A. Αυτό λοιπόν, είπα εγώ, που έχουμε να κάνουμε εμείς που είμαστε ιδρυτές της πόλης είναι να αναγκάσουμε τις άριστες ανθρώπινες φύσεις να ασχοληθούν με το μάθημα εκείνο που λέγαμε προηγουμένως πως είναι το σπουδαιότερο, και να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνο τον ανηφορικό δρόμο, και αφού ανεβούν και το γνωρίσουν ικανοποιητικά, να μην επιτρέπουμε σ' αυτούς αυτό που τώρα τους είναι επιτρεπτό. Ποιο τέλος πάντων είναι αυτό; Το να μένουν συνέχεια εκεί, είπα εγώ, και να μη θέλουν να κατεβούν πάλι κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες κι ούτε να μετέχουν μαζί μ' αυτούς στους κόπους και στις τιμές, είτε αυτές είναι ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες. Αλλά θα τους αδικήσουμε, είπε, και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατό σ' αυτούς να ζουν καλύτερα;

B1. Ο Σωκράτης στο σημείο αυτό ορίζει ποια είναι η ύψιστη γνώση. Είναι η γνώση, η θέαση του Αγαθού. Ωστόσο, ο Πλάτωνας δεν έδωσε στο έργο του μια σαφή ερμηνεία γι' αυτόν τον όρο που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. Γι' αυτό ήδη από την αρχαιότητα το «Πλάτωνος αγαθόν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και το σκοτεινό. Στο Διγενή Λαέρτιο διαβάζουμε: «αυτό το πράγμα το γνωρίζω λιγότερο απ' ό,τι γνωρίζω το Αγαθόν του Πλάτωνα, δηλαδή το σκοτεινό αυτό φιλοσόφημα».

Ωστόσο, από τις αναφορές μέσα στο κείμενο του Πλάτωνα μπορούμε να πούμε ότι το **Αγαθό, δηλαδή το ύψιστο αυτό μάθημα είναι:**

- Το «είναι» και ό,τι διατηρεί το «είναι». Δηλαδή το ον, η βαθύτερη ουσία των όντων. Όχι το «φαίνεσθαι», αλλά το «είναι».
- Η τάξη, ο κόσμος (= κοσμιότητα, οργάνωση) και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα. Δηλαδή, το Αγαθόν είναι η οργάνωση, η ομορφιά, είναι αυτό που επιτρέπει την ύπαρξη τάξης και συνοχής ανάμεσα στα διαφορετικά.
- Ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Το Αγαθό δηλαδή είναι το φως, είναι το μέσο που παρέχει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να ξεφύγει από την πλάνη, από το ψεύδος και να κατακτήσει την αλήθεια, να οδηγηθεί στο δρόμο της επιστήμης βγαίνοντας από τον κόσμο του πνευματικού σκοταδιού και της άγνοιας.
- Η ύψιστη αρχή και η πηγή του όντος και της γνώσης.

Ο Σωκράτης στη συνέχεια επιστρέφει στην αλληγορία του σπηλαίου και χαρακτηρίζει την πορεία προς το Αγαθόν ως **την ανάβαση** από τα βάθη του σπηλαίου, την έξοδο προς το φως και τελικά τη θέαση του ύψιστου Αγαθού. Εδώ, λοιπόν, μπορούμε να διατυπώσουμε κάποια γενικά συμπεράσματα για το Αγαθό, για τον τρόπο με τον οποίο το χαρακτηρίζει ο Πλάτωνας και το ρόλο που καλείται να επιτελέσει:

α) Πρώτα απ' όλα, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, το Αγαθόν είναι το μέγιστο μάθημα, **το ύψιστο σημείο της γνώσης**, είναι το φως, ο ήλιος, η αλήθεια.

β) Υπάρχει δυνατότητα κατάκτησης του Αγαθού. Δεν είναι κάτι το απλησίαστο, το ανέφικτο. Αντιθέτως, με τη συνδρομή της παιδείας είναι δυνατόν ο άνθρωπος να το προσεγγίσει («ἀφικέσθαι»), να το αντικρίσει («ιδεῖν»), να το δει επαρκώς ώστε να το κατακτήσει, να το μάθει («ικανως ἴδωσι»).

γ) Μπορεί να υπάρχει δυνατότητα να προσεγγίσει ο άνθρωπος το Αγαθό, όμως αυτό δεν ισχύει για όλους τους ανθρώπους. Μόνο οι προικισμένες φύσεις, οι άριστοι είναι αυτοί που μπορούν να φτάσουν στην ύψιστη αυτή γνώση. Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν εκ φύσεως την ικανότητα να αναρριχηθούν τόσο ψηλά και να κατακτήσουν την κορυφή της γνώσης και της αλήθειας, δηλαδή τη θέαση του Αγαθού.

δ) Η διαδικασία που πρέπει να περάσουν οι «βελτίστοι φύσεις» για να φτάσουν τελικά στο Αγαθό δεν είναι εύκολη. Απαιτείται κοπιώδης προσπάθεια, συνεχής και δύσκολος αγώνας. Είναι ανηφορικός και τραχύς ο δρόμος προς την κατάκτηση του μέγιστου αυτού μαθήματος, του Αγαθού. Η επανάληψη της λέξης ανάβαση («ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες») υπογραμμίζει την ανηφορικότητα, τη δυσκολία αυτής της πορείας. Οι λέξεις ἀναβῆναι, ἀνάβασιν χρησιμοποιούνται εδώ μεταφορικά: οι φιλόσοφοι έχουν υποχρέωση να ωθήσουν τις προικισμένες ανθρώπινες φύσεις προς το «Αγαθόν» να στρέψουν τα εκλεκτά πνεύματα, τις μεγαλοφυΐες προς τα αγαθά της «Γνώσης» και της «Παιδείας».

ε) Η γνώση του Αγαθού είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για να αναλάβει κάποιος τη διακυβέρνηση της πολιτείας. Ο Πλάτωνας φαίνεται να υποστηρίζει ότι κατάλληλος για έναν τέτοιο ρόλο είναι μόνο αυτός που έχει φτάσει στο ύψιστο σημείο της γνώσης. Μόνο όποιος δει τον «ήλιο», όποιος λάβει το μέγιστο μάθημα, πληροί τις προϋποθέσεις για να αναλάβει τις τύχες της πόλης. Γιατί αυτός ο άνθρωπος θα είναι πλέον γνώστης του καλού και του κακού, της δικαιοσύνης και της αδικίας, της αρετής κτλ.

B2.α. Ο Πλάτωνας αντικρίζει το Νόμο ως το μέσο εκείνο που πειθαρχεί, ελέγχει και κατευθύνει κατάλληλα τη δράση των πολιτών. Επιτελεί, δηλαδή, λειτουργίες που αποσκοπούν στο να υπηρετήσουν το συμφέρον και την ευδαιμονία των πολιτών, προασπίζοντας την κοινωνική συνοχή και τις αρχές δικαίου.

B2.β. Οι τρόποι που πρέπει να χρησιμοποιήσει ο νόμος για την επίτευξη του σκοπού του δίνονται με τις τρεις μετοχές: «συναρμόττων», «ποιῶν», «ἐμποιῶν». Συγκεκριμένα:

Το «**συναρμόττων**» είναι ο πρώτος τρόπος. Αυτό σημαίνει ότι η κοινωνική συναρμογή, η δημιουργία ενός αρμονικού κοινωνικού συνόλου, είναι η πρώτη ασφαλής προϋπόθεση. Αυτή η κοινωνική αρμονία θα πραγματοποιηθεί με τη σύμπραξη όλων των κοινωνικών ομάδων και με το συνδυασμό των κοινωνικών δυνάμεων. Να επιτύχει, δηλαδή, την αρμονική συνύπαρξη των πολιτών. Να συνεργαστούν γόνιμα και δημιουργικά, να δημιουργήσουν ένα σύνολο και να μη στέκουν οι τρεις τάξεις της πόλης απέναντι η μια στην άλλη, με εχθρικές διαθέσεις. Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη αυτού του υψηλού στόχου είναι η πειθώ και ο εξαναγκασμός των πολιτών, «**πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη**».

Η χρήση βίας δικαιολογείται από το νόμο, γιατί μέσα σε μια κοινωνία υπάρχουν άτομα που δεν πείθονται με το λόγο να εφαρμόσουν, όσα οι νόμοι της ιδεώδους πολιτείας

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396,

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email: support@romvos.edu.gr

διατάζουν. Η βία θα εξαναγκάσει τους απαίδευτους να πράξουν εκείνα που τους καταμερίζονται, ώστε η πολιτεία να οδηγηθεί στην πρόοδο. Γνωρίζουμε εξάλλου ότι ο Πλάτωνας δέχεται το φυσικό διαχωρισμό των ανθρώπων σε τάξεις. Η βία εφαρμόζεται κυρίως στον άπειρον παιδείας όχλον, αλλά αφορά και τους άρχοντες που είναι υποχρεωμένοι να διαβιούν με συγκεκριμένους κανόνες προκειμένου να εκλείψει η διαφθορά από το δημόσιο βίο και ο νεποτισμός.

Τα μέσα, λοιπόν, που θα συμβάλουν στην επίτευξη όσων αναζητά ο Νόμος αναλυτικά είναι :

α) **Η πειθώ.** Ο Πλάτωνας θεωρεί ότι ο νόμος θα πρέπει να πείθει τους πολίτες να συμμορφώνονται με τις επιταγές του. Δηλαδή πρωταρχικό ζητούμενο είναι οι πολίτες να μην εξαναγκάζονται, αλλά να συνειδητοποιούν ότι πρέπει να συμμορφώνονται με το νόμο. Αυτό, βέβαια, απαιτεί την κατάλληλη αγωγή, την ηθική διαπαιδαγώγηση, την καλλιέργεια της κοινωνικής συνείδησης των πολιτών, που θα τους επιτρέψει να υπακούουν στους νόμους χωρίς άσκηση πίεσης.

β) **Η ανάγκη = βία.** Βλέπουμε ότι ο Πλάτωνας δεν περιορίζεται μόνο στην πειθώ. Αποδέχεται ως μέσο διαμόρφωσης πολιτών, συμμορφωμένων με το νόμο, τη βία. Στους «Νόμους» ο Πλάτωνας λέει ότι ο άριστος νομοθέτης συνδυάζει την πειθώ με τη βία. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι όχι απλώς υιοθετεί και τους δύο τρόπους, αλλά ορίζει και τις περιπτώσεις όπου ο καθένας πρέπει να εφαρμόζεται- η βία δηλαδή θα πρέπει να εφαρμόζεται στον όχλο, ο οποίος δεν έχει λάβει παιδεία και δεν μπορεί με την πειθώ να οδηγηθεί στο σωστό δρόμο.

Μπορούμε να διαπιστώσουμε από το κείμενο ότι ο Πλάτωνας δείχνει μάλλον μια προτίμηση προς την πειθώ, καθώς λέει ότι ο σκοπός του νόμου είναι να διαμορφώσει τέτοιους πολίτες που θα προσπαθούν να ωφελήσει ο ένας τον άλλο («ποιών ... ωφελίας»). Φυσικά, όταν γίνεται αναφορά σε διαμόρφωση, διάπλαση χαρακτήρων και νοοτροπιών, μάλλον έχουμε να κάνουμε με την παιδεία, την καλλιέργεια, την πειθώ και όχι τη βία και τον εξαναγκασμό.

Το «**ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἦν... ὠφελεῖν**» είναι η δεύτερη προϋπόθεση/ ο δεύτερος τρόπος. Ο Νόμος, χρησιμοποιώντας ακόμη και μέσα εξαναγκασμού, θα επιβάλει σε όλους τους ανθρώπους να συνεισφέρουν στο γενικό καλό. Ακριβέστερα, θα αναπτύξει σε όλους τους πολίτες την κοινωνική συνείδηση, έτσι ώστε να προσφέρει ο καθένας αυτά που μπορεί. Να αναλάβει τις ευθύνες του ανάλογα με τις δυνατότητες και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του. Θα αναπτύξει τον αλτρουισμό, την αλληλεγγύη, θα εμφυσήσει στους πολίτες τη διάθεση να προσφέρουν ό,τι μπορούν για το κοινωνικό σύνολο. Έτσι θα αποκτήσουν συλλογική συνείδηση. Κάθε τάξη και κάθε πολίτης ξεχωριστά θα ενδιαφερθεί να ωφελήσει -στο βαθμό που μπορεί- τους συμπολίτες του.

Τέλος, το «**ἐμποιῶν τοιούτους ἀνδρας ἐν τῇ πόλει**» είναι η τρίτη προϋπόθεση. Ο Νόμος θα πλάσει ενάρετους και ολοκληρωμένους ανθρώπους. Θεμελιακό στοιχείο της ολοκληρωμένης προσωπικότητας είναι η συναίσθηση της κοινωνικής ευθύνης και, κατ' επέκταση, η κοινωνική συμμετοχή και δράση. Να διαπλάθει πολίτες, δηλαδή, οι οποίοι θα είναι εμποτισμένοι με τις αξίες της συλλογικότητας και οι οποίοι θα έχουν συνειδητοποιήσει ότι έχουν κάποιο συγκεκριμένο ρόλο να διαδραματίσουν στην πολιτεία. Πρέπει, λοιπόν, ο νόμος να περάσει στη συνείδηση των πολιτών ότι δεν μπορούν να κάνουν ό,τι και όπως θέλουν, αλλά έχουν ένα συγκεκριμένο ρόλο να επιτελέσουν μέσα στα πλαίσια

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396,

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

της πολιτείας με σκοπό τη εύρυθμη λειτουργία της και κατ' επέκταση την ευδαιμονία των ιδίων των πολιτών.

B3.

1. Δικαιοσύνη είναι η εντιμότητα στις συναλλαγές σύμφωνα με τον → **Κέφαλο**
2. Ο δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης των φυλάκων δεν περιλαμβάνει → **τον χορό**
3. Το πρώτο ταξίδι του Πλάτωνα στις Συρακούσες είχε δραματικές εξελίξεις, γιατί → **εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί**
4. Οι φύλακες επίκουροι → **επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα**
5. Όταν ο κακούργος κηφήνας αναλάβει με τη βοήθεια του Δήμου την εξουσία, εγκαθιστά → **την Τυραννίδα**

B4.α.

ἀφικέσθαι - **ανικανοποίητος**

εἶπον - **ρήμα**

ἰδεῖν - **ιδέα**

μεταδιδόναι - **παράδοση**

B4.β.

ἀγαθόν: Η συνεχής επιθυμία αγοράς και κατανάλωσης υλικών ἀγαθών ατροφεί το πνεύμα .

πόνων: Μετά το χειρουργείο, οι πόνονι ήταν αφόρητοι για μεγάλο χρονικό διάστημα .

φαυλότεραι : Φαύλος κύκλος είναι η διαδικασία κατά την οποία το άτομο επιχειρώντας να επιλύσει κάποιο πρόβλημα έρχεται αντιμέτωπο μ ένα νέο πρόβλημα με αποτέλεσμα να οδηγείται σε αδιέξοδο.

Γ1.

Η ρητορική είναι ανάλογη της διαλεκτικής· διότι και οι δύο έχουν να κάνουν με τέτοιου είδους πράγματα, τα οποία κατά κάποιο τρόπο είναι κοινά σε όλους ανεξαιρέτως στο να (τα) γνωρίζουν και δεν ανήκουν σε καμιά διακριτή επιστήμη· γι' αυτό και όλοι με κάποιον τρόπο συμμετέχουν και στις δύο· πράγματι, όλοι μέχρι ενός σημείου προσπαθούν και να κάνουν έρευνα και να υποστηρίζουν μια άποψη και να απολογούνται και να κατηγορούν. Από τους πολλούς κάποιοι κάνουν αυτά χωρίς σχέδιο/τυχαία και άλλοι (τα κάνουν) ως αποτέλεσμα άσκησης λόγω της συνήθειας. Επειδή, όμως, και τα δύο αυτά είναι πιθανά, είναι φανερό ότι θα ήταν δυνατό (κάποιοι) να κάνουν αυτά και με μέθοδο/με τρόπο. Γιατί είναι δυνατόν/πιθανόν να εξετάζουν τον λόγο, για τον οποίο πετυχαίνουν κάποιοι από συνήθεια και άλλοι από έμφυτη ικανότητα/τυχαία, όμως όλοι θα συμφωνούσαν ότι τέτοιου είδους (εξέταση) είναι η λειτουργία της τέχνης.

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396,

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

Γ2.α.

ἀφωρίσθη
ὑπόσχες
(ταῖς) πλείσταις
(τῶν) δρώντων

Γ2.β.

τά δέ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι / ὁμολογήσειε τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3.α.

διαλεκτικῇ : ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως δοτική αντικειμενική στο «ἀντίστροφος»

ἐξετάζειν : τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «ἐγχειροῦσιν».

θεωρεῖν : τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο «ἐνδέχεται».

ἔργον : απλό κατηγορούμενο στο υποκείμενο «τοιοῦτον» από το συνδετικό απαρέμφατο «εἶναι».

Γ3.β.

Ἡ πρόταση «ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται» εἶναι **δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική** και εκφέρεται με **οριστική «ἐνδέχεται»**, επειδή δηλώνει το **πραγματικό**.

Γ3.γ.

τῶν πολλῶν : ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, ως γενική διαιρετική στο «οἱ μὲν».

εἰκῇ : δοτικοφανές επίρρημα που λειτουργεί ως δοτική του τρόπου στο «δρῶσιν».

ταῦτα : σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα «δρῶσιν».

διὰ συνήθειαν : εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο «δρῶσιν».

Σχόλιο

Η «Πολιτεία» αποτέλεσε το αντικείμενο εξέτασης των μαθητών στο μάθημα του διδαγμένου κειμένου. Τα ζητούμενα ήταν διατυπωμένα με ακρίβεια και δεν παρουσίαζαν κάποια δυσκολία. Η άριστη προετοιμασία των μαθητών θα τους εξασφαλίσει και την άριστη επίδοσή τους στο μάθημα.

Το αδίδακτο κείμενο (Αριστοτέλους Ρητορική Α' 1-2) απαιτούσε σε κάποια σημεία ελεύθερη μετάφραση απ' τους μαθητές προκειμένου ν' αποδοθεί το νόημα στη νέα ελληνική με σαφήνεια. Οι παρατηρήσεις γραμματικής και συντακτικού δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερη δυσκολία. Μάλιστα για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά απουσίαζε άσκηση συντακτικής μετατροπής, που θα απαιτούσε από τους μαθητές πιο εξειδικευμένη γνώση και διεισδυτική ματιά.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

Τρουλάκης Μάνος
Καπίτσα Ευαγγελία
Ναΐδης Γιώργος